

Smernice IGHG. COVID-19 v1.0 (www.ighg.org) za zdravljenje zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi

Komu so namenjene smernice?

Te smernice o dejavnih tveganja in o dodatnih preventivnih ukrepih ob koronavirusni bolezni (COVID-19) so namenjene ljudem, ki so bili zdravljeni zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali kot mladi odrasli. Priporočila v smernicah zajemajo osebe, ki jim je bil rak diagnosticiran v otroštvu, adolescenci ali v zgodnji odrasli dobi pred 25. letom starosti in pri katerih je minilo vsaj leto dni od zaključka onkološkega zdravljenja, ne glede na njihovo sedanjo starost.

Kaj vemo o COVID-19?

Nekdanje mlade onkološke bolnike, njihove bližnje in zdravstvene delavce moramo opozoriti, da trenutno še ne poznamo dejavnikov tveganja, ki dejansko vplivajo na potek COVID-19 pri ljudeh, zdravljenih zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi. Informacije v teh smernicah so v veliki meri ekstrapolirane iz podatkov o COVID-19 med splošnim prebivalstvom, ki so jih zbrale nacionalne zdravstvene službe in Svetovna zdravstvena organizacija (SZO)¹. IGHG* in Cochrane Childhood Cancer* skrbno spremljata vsa pogostejša zdravstvena poročila o COVID-19 in bosta posodobila Smernice, ko bodo na voljo nove informacije.

Prvo priporočilo

Kdo ima večje tveganje za težji potek COVID-19?

Izhajajoč iz zdravstvenih informacij o COVID-19 med splošno populacijo, imajo morda večje tveganje za težak potek COVID-19 tisti od raka ozdravljeni s specifičnimi zdravstvenimi stanji, ki so navedena v spodnji tabeli, zlasti če imajo več kot eno od teh stanj. Poleg težjega poteka pri ljudeh z navedenimi pridruženimi bolezenskimi stanji so težji potek opazovali pri starejših ljudeh, posebej tistih, starih 60 let in več, kar pa je lahko povezano s tem, da so pri starejših bolj pogoste v tabeli navedene kronične zdravstvene težave. Zaradi splošno večje dovzetnosti za okužbo je morda prav tako večje tveganje za težji potek COVID-19 pri posameznikih z motnjami v delovanju imunskega sistema in/ali ljudeh, ki jemljejo zdravila, ki vplivajo na delovanje imunskega sistema.

Zdravstvena stanja², ki so s strani nacionalnih zdravstvenih institucij in SZO najpogosteje prepoznana kot tista, ki zvišujejo tveganje za resnejši potek okužbe s COVID-19	Primeri zdravstvenih stanj, povezanih z onkološkim zdravljenjem, ki lahko pri osebah, ki so prebolele raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi, zvišujejo tveganje za resnejši potek okužbe s COVID-19
<p>Bolezni srca, ki vključujejo, a niso omejene na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Srčno popuščanje, ki zahteva zdravljenje • Anamneza miokardnega infarkta	<p>Bolezni srca, ki vključujejo, a niso omejene na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kardiomiopatija (obolenje srčne mišice) po terapiji z antraciklini • Koronarna arterijska bolezen po obsevanju prsnega koša

<p>Kronična obolenja pljuč, ki vključujejo, a niso omejena na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kronično obstruktivno pljučno bolezen (KOPB) • Hudo astmo • Katerokoli bolezen pljuč, ki povzroča kronično kratko sapo, oteženo dihanje ali zahteva terapijo s kisikom 	<p>Kronična obolenja pljuč, ki vključujejo, a niso omejena na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pljučna fibroza (brazgotinjenje) po zdravljenju z bleomicinom ali po obsevanju prsnega koša • Obolenja pljuč po presaditvi kostnega mozga
<p>Sladkorna bolezen</p>	<p>Sladkorna bolezen po obsevanju trebuha ali trebušne slinavke</p>
<p>Zdravstvena stanja in/ali jemanje zdravil, ki vplivajo na delovanje imunskega sistema in vključujejo, a niso omejena na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potekajoče onkološko zdravljenje • Odsotnost vranice • Kortikosteroidi (prednison, deksametazon, hidrokortizon, ne pa topični preparati) • Zdravila proti zavrnitveni reakciji po presaditvi solidnega organa • Imunoterapija avtoimunskih obolenj (lupus, psoriza, artritis ...) 	<p>Zdravstvena stanja in/ali jemanje zdravil, ki vplivajo na delovanje imunskega sistema in vključujejo, a niso omejena na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potekajoče onkološko zdravljenje zaradi na novo odkritega raka ali pozne ponovitve prvega raka • Stanja po odstranitvi vranice zaradi določitve stadija raka ali možno zmanjšano delovanje vranice po obsevanju trebuha; • Stanje po presaditvi kostnega mozga, še posebej po obsevanju celega telesa pred presaditvijo • Stanja po presaditvi čvrstih organov zaradi raka ali poškodbe zaradi onkološkega zdravljenja pred presaditvijo (srce, ledvica ali jetra) • Kronična bolezen »presadek proti gostitelju«

² Organizaciji IGHG in Cochrane Childhood Cancer bosta spremljali medicinsko literaturo o vseh navedenih stanjih in še drugih stanjih/dejavnikih, ki so bili v poročilih nacionalnih zdravstvenih služb in drugih zdravstvenih poročilih manj pogosto prepoznani kot morebitni dejavniki večjega tveganja za težji potek COVID-19 in vključujejo: ledvične bolezni, hipertenzijo, bolezen jeter, debelost, nosečnost, krvne motnje, nepravilnosti v delovanju živčevja, zdravila, kot so zaviralci ACE in ibuprofen, in moški spol.

Drugo priporočilo

Kateri zaščitni ukrepi so potrebni za vse, ki so bili zdravljeni zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi?

Zdravljeni zaradi raka v zgodnji mladosti naj izvajajo vse priporočene zaščitne ukrepe, kot so upoštevanje socialne distance, pogosto umivanje rok itd., po navodilih, ki so jih pripravili za to pooblaščen državn in/ali lokalni organi ter institucije. **

Tretje priporočilo ***

Kateri dodatni zaščitni ukrepi so potrebni pri osebah z večjim tveganjem?

Vsi, ki so se zdravili zaradi raka v otroštvu, adolescenci ali zgodnji odrasli dobi in so uvrščeni v skupino z večjim tveganjem za težji potek COVID-19 (zaradi stanj, navedenih v zgornji tabeli), naj:

- ostanejo doma in tudi doma omejijo osebne stike le na nujno potrebne;
- prosijo za prerazporeditev na delo na daljavo na domu, zlasti če delajo v javno dostopnih prostorih (po možnosti naj to storijo tudi drugi člani skupnega gospodinjstva);
- spodbujajo druge člane skupnega gospodinjstva, da si posebej prizadevajo izogniti izpostavljenosti in prenosu COVID-19, ko obiskujejo javne prostore ali so tam zaposleni;
- namenijo posebno skrb za lastno zaščito pred okužbo, če se pojavijo simptomi COVID-19 pri katerem od članov skupnega gospodinjstva ali je ta okužba pri njem potrjena:
  - bolnega člana naj se izolira v ločenih prostorih doma ali – če je mogoče – preseli na drugo lokacijo;
  - če osamitev ali preselitev bolnika v drugo bivališče nista mogoči, mora bolnik obvezno uporabljati zaščitno obrazno masko;
  - vsi člani gospodinjstva naj si še bolj pogosto umivajo roke in redno razkužujejo površine, ki se jih dotikajo;
  - če souporabljate stranišče in kopalnico, je po vsaki uporabi treba očistiti vse površine, ki se jih ljudje dotikajo.

Četrto priporočilo

Kaj storiti, če zboli posameznik z večjim tveganjem?

Osebe z večjim tveganjem za težak potek COVID-19 naj:

- čim prej poiščejo zdravniški nasvet, če se pri njih pojavi sum za COVID-19;
- opozorijo zdravstvene delavce, da so bili v preteklosti zdravljeni zaradi raka, in povejo, katera pridružena zdravstvena stanja imajo, ki so povezana z večjim tveganjem za težak potek COVID;
- ob morebitnem poslabšanju simptomov naj bolnik ali nekdo od njegovih bližnjih ponovno pokliče izbranega zdravnika obolelega ali pristojno dežurno službo in pove, da potrebuje ponovno oceno zdravstvenega stanja in zakaj (vročina, kratka sapa, oteženo dihanje, zmedenost ...).

OPOMBE avtorjev izvirnega dokumenta so označene s črnimi zvezdicami oz. številko, prevajalske opombe pa z rdečimi zvezdicami.

*IGHG - International Late Effects of Childhood Cancer Guideline Harmonization Group (www.ighg.org) (Mednarodna skupina za usklajevanje smernic o poznih posledicah raka v otroštvu)

*Cochrane Childhood Cancer je skupina zdravstvenih strokovnjakov v okviru mednarodne neprofitne organizacije Cochrane, ki zbira in obdeluje relevantne zdravstvene informacije, potrebne za izdelavo javnozdravstvenih politik.

¹ Povzetek dejavnikov tveganja za težak potek COVID-19 med splošno populacijo na podlagi poročil 9 nacionalnih javnozdravstvenih služb in SZO.

** Pri nas npr. Urad Vlade RS za komuniciranje, <https://www.gov.si teme/koronavirus/>, in Nacionalni inštitut za javno zdravje, <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-2019-ncov>

*** Glej še priporočila NIJZ, <https://www.nijz.si/sl/koronavirus-2019-ncov>

Prevod: Lorna Zadavec Zaletel in Jožica Anžič